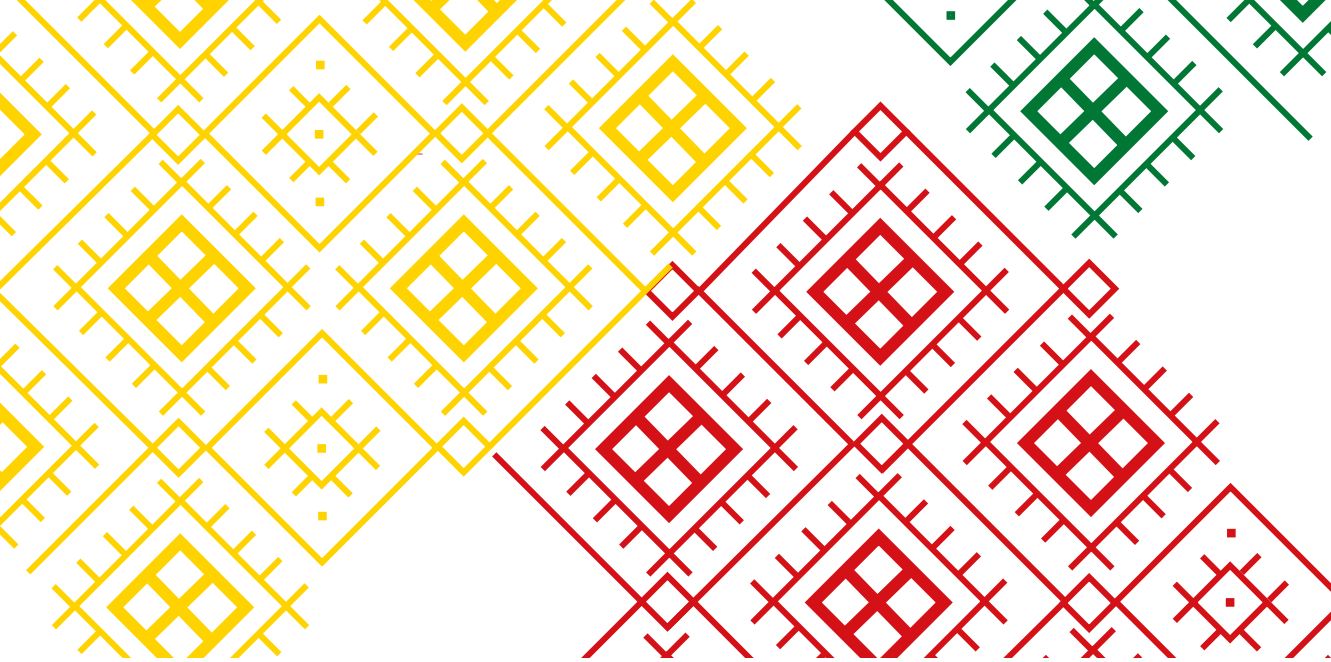

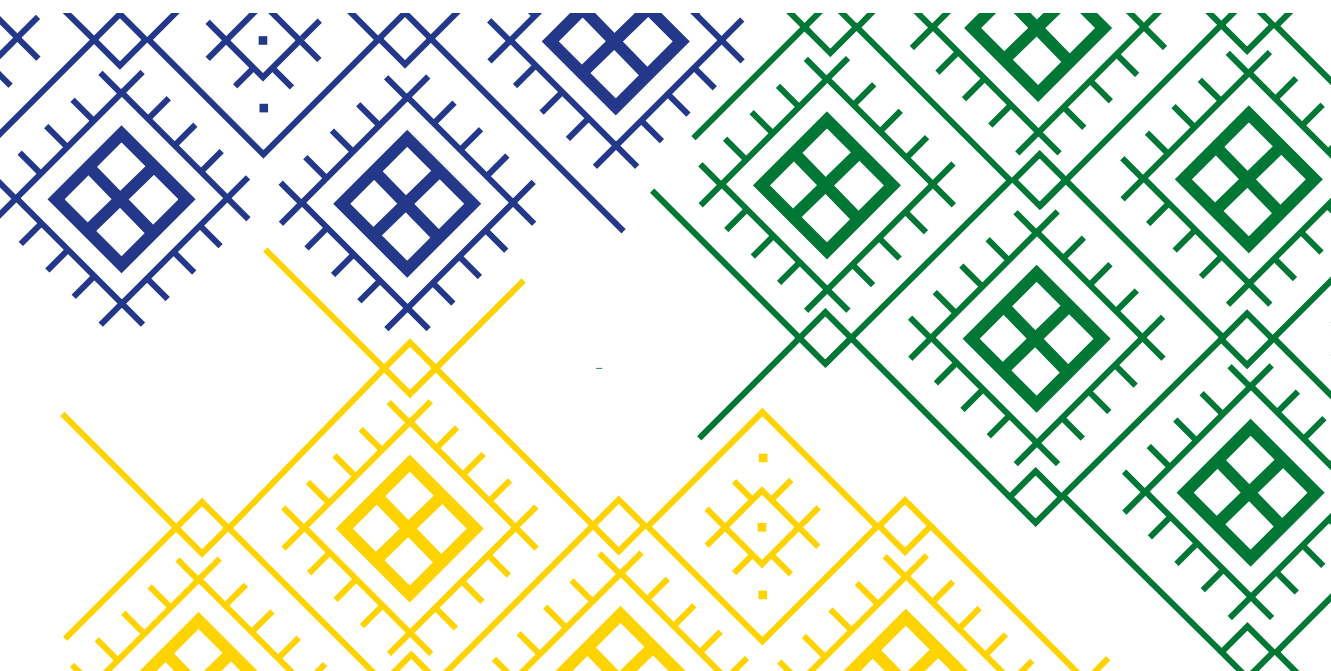
Dutkansearvi diedâlaš áigečála

vol 7 ♦ no 1 ♦ 2023

Tutkâmseervi
tiedâlâš äigičaalâ

Tu'tkķeemsie'br tiõdlaž
äi'ğğpââ'jllõstt

 Dutkansearvi

Dutkansearvvi diedalaš áigečála
vol 7 ♦ no 1 ♦ 2023

Sámáiditmin sámi- ja dáviditmin
Sámáidahttimen sáme- ja dáviditmin
Saamelaitos- ja sámi- ja dáviditmin

Temánummira doaimmaheaddjit | Teemanumeron toimittajat
Marja-Liisa Olthuis & Hanna Guttorm

Diedalaš artihkkalat leat fágaguoibmeárvvoštallon.
Tieteelliset artikkelit on vertaisarvioitu.

Buvttadeaddji | Julkaisija
Sámegiella- ja -kultuvrra dutkansearvi

Bardin ja bearbma | Kannot ja taitto
Pohjolan Palvelumuotoilu PAMU Oy

Lapin yliopiston paino 2023
Rovaniemi

ISSN 2489-7930

Alggsää'nn

Marja-Liisa Olthuis

Tän spesiaalnâamar tee'mmen lie sää'm mátt'tös da jeä'rben Ketterä korkeakoulu -proje'kt, koon Oulu universitee'tt Giellagas-instituutt da Pedagogikkitiöttji tiödkå'dd čöðde öhttsaž-tuâjast Sää'm škooultemkõðskõðzzin ii'jji 2019–2022. Nââmrest lie kue'htt verddsažärv-vtõllum artikkee'l, öhtt kiöldök da öhtt saakkvuär.

Vuõssmõs artikkee'lest Tiina Mattanen, Marja-Liisa Olthuis, Anni-Siiri Länsman da Sari Harmoinen kee'rjte Oulu universitee'tt Giellagas-instituutt da pedagogikkitiöttji tiödkå'dd čöðdem Ketterä korkeakoulu -ha'ñkkõðzzâst škooultõðzz jä'rjsteei kiöččâmkuu'lmešt. Proje'kt škooulti ii'jji 2019–22 sää'mkiöl aunuäsu'čtee'lid já'tlõttum äi'gğtaulin sää'm öhttsaž-kádda. Kee'rjteei tä'rkstá'le sää'mkiöllsaž aunuäsu'čtee'li škooultõðzz vuállamvuõð, škooultõðzz täävtõsjoouki di siiskõðzzi vuei'nnemkuu'lmešt. Vuõssmõsân sij smeä'tte, mä'htt mátt'temhaa'mi va'lljumuš vaaikat määtai vuállamvuõ'tte sää'mvuu'dest. Nu'bben sij tä'rkstá'le tön, möök lie sää'mkiöllsaž aunuäsu'čtee'lid puu't'teei škooultõðzz täävtõs-joouk. Kuälmad kõðččmõššân lij töt, mä'htt škooultõðzz täävtõsjoouki kiölltuäggaidd ölgçi vä'ldded lokku aunuäsu'čtee'lmäätain. Neelljeen artikkee'lest smiõttât, mä'htt sää'mkiöl da keerjlažvuõð aunuäsu'čtee'li škooultõðzz siiskõðzzid ölgçi ouu'deed åå'n vuåžžum kiöččlásttmõðžzi vuädald. Ketterä korkeakoulu kooill mátt'tös- da kulttuurministeria teagg-tem u'čtee'lškooultõðzz ouu'deemha'ñkkõðzzid.

Nuu'bb artikkee'lest Oulu universitee'tt Giellagas-instituutt naggtoške'rjitu'tkkeei Michelle Francett-Hermes ää'vad vuei'nnemkuu'lmid tõežž, mä'htt plaaneet Ketterä korkeakoulu -pilottha'ñkkõ'sse dekolonialisá'sttma pörggi pedagooglaž määttaid ij-alggmeer da alg-meer öhttsažtuâjjan. Case-ouddmiärkkân son åånn Ketterä korkeakoulu -ha'ñkkõðzz. Tu'tkkummuž öðdmest lij sosiaal'laž toi'mmummuž säimmõs pedagooglaž tuâjj-jooukâst di tön seu'rjemjooukâst, kooi säbbrin tu'tkkeei pörghmõššân leäi ka'rttjed škooultõðzz dekoloniaal'laž jiöččvuõdid da tõi väillmõðžž. Tu'tkkeei smeätt, mä'htt dekolonialisá'sttem vaaikti da vuei'tlvânji vuäitçi pue'ttiäi'jest še vaaikted lookkâmjä'rjstõðzz plaanma di čöðð

viikkma. Tu'tkkeei áánn ðhttuum-metood neksusanalyysást da juurdčummšest teoriain (engglðškið'le thinking with theory). Dekolonialisá'stem kiðččâmkuu'limest tá'rkstððleen škooultððzz plaanmð'sše da čððð viikkmð'sše ðhttne onto-epistemolooglaž va'žžtððzz, kook jáá'dte tððzz, što mátt'tððttâmprogramm ðð'ni se'st va'lljuum sää'msiiskððzz da -pedagogia. Francett-Hermee'zz tu'tkkummuš ta'rjjad dekoloniaal'laž da alggmeer pue'tti-ái'gğkuásttmððžžid di dekoloniaal'laž vaajtðsmääinaid láä'dd meersaž lookkâmjá'rjstð'sse. Kðskksaž fi'ttðs tán artikkee'lest lij dekolonisaatio da tðn áä'vummuš vuáðai mie'ldd.

Ķiçldððggâst Arla Magga da Hanna Helander áä'vee lookkjid sää'mkiðli ouggłðsmátt'tem-projee'kt, káá'tt lij tán kee'rjte'mmen ðinn mátt'tððzz u'vddi pilottproje'kt. Suána smeá't-te, mákam lij šiðgg ouggłðsmátt'tempirrðs. Te'kstt reflektátt ouggłðsmátt'tððzz u'çtee'li da proje'kt-tuájjlai kiðčçlásttmððžži vuáðald koummân kiðččâmkuu'limest: má'htt šððdeed psyykklaž staañvuð tobddi, má'htt čððð viikkâd toi'mmjeei ouggłðsmátt'tððzz da má'htt ððlgçi šiðttððllâd heterogeenlaž mátt'temjoouki mátt'tððzz. Ķiçldðk ta'rjjad konkreettlaž vuá'ppððzzid tððzz, mákam tuájjnää'l lie pue'rren vuámmšum da o'nnstam. Suána teáðdee kee'rjtððzzsteez še verddsðstuárj miárktððzz. Tuejjeem táä'zz jie'llmest vuážžum teátt lij miárkteei u'çtee'lmäättai siiskððzz ouu'dummšest.

Saakkvuárust Ketterä korkeakoulu -ha'ğkðððzzâst u'çtee'len valmštððvvâm Máren-Elle Länsman da Laura Ylinampa mušttle vuáinlmeez tð'st, mákam škooultðs lij leámmaž da máid tðt lij miárkkšððvvâm suáñnaid. Mááimðsân áá'n puátt ou'dde tðt, što áññ'jðž peda-googlaž máátt jie ta'rjjed nokk jeá'vvsid kðdda serddjeei sää'mkiðl u'çtee'lid. Saakkvuár táä'rkesvuðtt lij tðn čiñğlð'sse vuállai smiðttmððžžâst tð'st, má'htt proje'ktvuáððsaž škooul-temha'ğkðððzz vuáitçeš ðinn ouu'deed pue'ttiáái'j, da mie'ldd lie konkreettla pue'reem-e'tkðððzz, koid škooultððzz já'rjsteei vuái'tte hie'l'keld áu'k'keed. Tán saakkvuárust maai-nast ju'n jáänab toi'mmjeei pue'ttiái'gğ.

Esipuhe

Marja-Liisa Olthuis

Tämän erikoisnumeron teemana on saamelainen opetus ja erityisesti Ketterä korkeakoulu -projekti, jonka Oulun yliopiston Giellagas-instituutti ja Kasvatustieteiden tiedekunta toteuttivat yhteistyössä Saamelaisalueen koulutuskeskuksen kanssa vuosina 2019–2022. Numerossa on kaksi vertaisarvioitua artikkelia, yksi katsaus ja yksi puheenvuoro.

Ensimmäisessä artikkelissa Tiina Mattanen, Marja-Liisa Olthuis, Anni-Siiri Länsman ja Sari Harmoinen kirjoittavat Oulun yliopiston Giellagas-instituutin ja kasvatustieteiden tiedekunnan toteuttamasta Ketterä korkeakoulu -hankkeesta koulutuksen järjestäjän näkökulmasta. Projekti koulutti vuosina 2019–22 saamen kielen aineenopettajia nopeutetulla aikataululla saamelaiseen yhteiskuntaan. Kirjoittajat tarkastelevat saamenkielisten aineenopettajien koulutusta saavutettavuuden, koulutuksen kohderyhmien sekä sisältöjen näkökulmasta. Ensinnäkin he pohtivat, miten opetusmuotojen valinta vaikuttaa opintojen saavutettavuuteen saamelaisalueella. Toiseksi he tarkastelevat sitä, mitkä ovat saamenkielisiä aineenopettajia tuottavan koulutuksen kohderyhmät. Kolmantena kysymyksenä on se, miten koulutuksen kohderyhmien kielitaustat tulisi ottaa huomioon aineenopettajaopinnoissa. Neljänneksi artikkelissa pohditaan, miten saamen kielen ja kirjallisuuden aineenopettajien koulutuksen sisältöjä tulisi kehittää nyt saatujen kokemusten perusteella. Ketterä korkeakoulu kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamiin opettajankoulutuksen kehittämishankkeisiin.

Toisessa artikkelissa Oulun yliopiston Giellagas-instituutin väitöskirjatutkija Michelle Francett-Hermes avaa näkökulmia siihen, kuinka suunnitella Ketterä korkeakoulu -pilottihankkeelle dekolonialisointiin tähtäävät pedagogiset opinnot ei-alkuperäiskansan ja alkuperäiskansan yhteistyönä. Case-esimerkkinä hän käyttää Ketterä korkeakoulu -hanketta. Tutkimuksen keskiössä on sosiaalisen toiminnan verkosto pedagogisessa työryhmässä sekä sen seurantaröhmässä, joiden kokouksissa tutkijan pyrkimyksenä oli kartoittaa koulutuksen dekoloniaalisia piirteitä ja niiden puuttumista. Tutkija pohtii, miten dekolonialisointi vaikutti ja mahdollisesti voisi tulevaisuudessakin vaikuttaa lukujärjestyksen suunnitteluun sekä toteutukseen.

Tutkija käyttää yhdistelmämetodia neksusanalyysista ja ajattelusta teorian kanssa (eng. *thinking with theory*). Dekolonialisoinnin näkökulmasta tarkasteltuna koulutuksen suunnittelu ja toteutus kohtasivat onto-epistemologisia haasteita, jotka johtivat valikoidun saamelaissällön ja -pedagogian sisällyttämiseen opinto-ohjelmaan. Francett-Hermesin tutkimus tarjoaa dekoloniaalisia ja alkuperäiskansan tulevaisuudennäkymiä sekä dekoloniaalisia vaihtoehtoja suomalaiseen kansalliseen lukujärjestykseen. Keskeinen käsite tässä artikkelissa on dekolonisaatio ja sen avaaminen perinpohjaisesti.

Katsauksessa Arla Magga ja Hanna Helander avaavat lukijoille saamen kielten etäopetusprojektia, joka on tätä kirjoitettaessa edelleen käynnissä oleva pilottiprojekti. He pohtivat, millainen on hyvä etäopetusympäristö. Teksti reflektoi etäopetusta opettajien ja projektityöntekijöiden kokemusten pohjalta kolmesta näkökulmasta: kuinka rakentaa psyykkistä turvallisuuden tunnetta, kuinka toteuttaa toimiva etäopetus ja kuinka tulisi mukauttaa heterogeenisten opetusryhmien opetusta. Katsaus tarjoaa konkreettisia ohjeita sen suhteen, millaiset työtavat ovat hyväksi havaittuja ja onnistuneita. He korostavat kirjoituksessaan myös vertaistuen merkitystä. Käytännön elämästä saatu tieto on merkittävää opettajaopintojen sisällön kehittämisessä.

Puheenvuorossa Ketterä korkeakoulu -hankkeesta opettajaksi valmistuneet Máren-Elle Länsman ja Laura Ylinampa kertovat näkemyksiään siitä, millainen koulutus on ollut ja mitä se on merkinnyt heille. Viimeistään nyt käy ilmi se, etteivät nykyiset pedagogiset opinnot tarjoa riittävästi eväitä kentälle siirtyville saamen kielen opettajille. Puheenvuoron suuri ansio on syvälinen pohdinta siitä, miten projektipohjaista koulutushanketta voitaisiin edelleen kehittää tulevaisuudessa, ja mukana on konkreettisia parannusehdotuksia, joihin koulutuksen järjestäjät voivat helposti tarttua. Tässä puheenvuorossa puhuu jo toimivampi tulevaisuus.

